

Allahverdi Eminov

Tələbəklikdən ünlü şairləri oxuyuram, onların poeziyasını sevirəm, əzbərləyirəm. Orta məktəbdə ədəbiyyat müəllimi bunu bizlərə aşılarmışdı. Onun özü ara-sıra şeir qələmə alırdı. Mən bu zəruri işi qərara almışdım işləyəndə həyata keçirirəm. Ədəbi yığıncaqlarda, kitab disputlarında və sair məqamlarda şeirə üz tuturdu, şagirdlərimin marağını hiss edirdim. Rəşad tədbirlərin birində maraqlı sual verdi:

- Müəllim, müasir bədii əsərləri: povestlər, romanlar oxuyuram. O yazıçıların əsərlərinin adını çəkmək istəməzdim. Bir gileyim var. - Duruxdu, tərəddüd edirdi - mənə belə gəldi - nə fikirləşdisə sözünü dedi. - Onlar nə üçün özümün şairlərini, yazıçılarını ədəbiyyata gətirmirlər, obrazlarını yaratmırlar. - O, yenə duruxdu, bu, anlar çəkdi. - Qısqanırlar?

Rəşad barədə danışmışam, istedadını vurğulamışam. Sualı mənə haqlı olaraq tutmuşdu:

- Həqiqətdir, tarixə üz tuturlar: Nizaminin, Nəsiminin, Xaqaninin, Şah Xətəinin, Seyid Əzim Şirvaninin... surətləri haqlı olaraq əbədləşmişdir ədəbiyyatda da... Bu məsələni mürəkkəbləşdirmək istəmədim. Bəzi şairləri yaddaşımın sırasına daxil elədim və ikinci Musa Yaqub oldu. Zəngin və təkrarsız yaradıcılığının lazımcı qiyətini almamış bir şair! Sonuncu fikrimi şagirdlərə çatdırmağa ehtiyac qalmırdı.

Sinifdə Rəşadın təklifinin üstünə gəldim və şairin adını çəkəndə Rəşad əlini qaldırdı:

- Müəllim, - dedi. - "Dağlar çox qərribə olur gecələr" şeirini oxumuşam, başqasını da.

Uşaqları maraq aldı qoynuna, hətta bir parça ondan xahiş etdilər ki, əzbər söyləsin. Rəşad razılaşmadı.

- Müəllim, nə olar siz deyən, lap bir-iki misra. - Bu ricanı Tahirəylə bir partada oturan qız elədi, qızardı. Pəncərəyə tərəf gəldim, sinfin ponaramasından qürrələndim və Rəşadın xatırlatdığı həmin şeirdən bir parçanı söylədim:

**O nədir, üfüqə qar düşüb elə,
Bir cuna göylərdən asılı qalıb.
Girib ünsiyyətə qaranlıq ilə,
Dərələr ucalıb, zirvə alçalıb.
Kahalar ətrafa qaranlıq ələr,
Dağlar çox qərribə olur gecələr.**

Sınıf tam sakitlik içində idi. Yeniyetmələrin hissələrini rəsmiyyətdən kənara qoyub anlamaq müəllimin işidir. Riyazi-

yatdan, fizikadan, həndəsədən çıxan şagirdlər məgər gərginlik yaşamır? Axı onların beyni həlimdir, yumşaqdır, elastikdir! Ağır intellekt yükünü yalnız şeirlə, musiqiylə, rəngarlıqla yumaq olar, təmizlənsin...

Mən Tahirəyə ani baxdım - müəllimin səlahiyyətidir - o, başını qaldırmış, sağ əlini çənəsinə dayamışdı. Sol əlini rəfiqəsi yüngülcə tutmuşdu. Tahirənin gözələrinin dövrəsində işıq çapalayır. Cavan, yeniyetmə qızların vaxtında oynaması bakirəliyin bir əlamətidir. Onların hissələrinin tərbiyəsi mənalı şəkildə aparılmalıdır. Üçüncü sırada cəhrayı dodaqlı qız gülümsəndi, baxışlarını yayındırmamışdı.

Pəncərə taxtalarının dəşiklərindən günəş şüaları sinfə axırdı.

Mən yerimi dəyişdim, müəllim eyni nöqtədə dayanmamalıdır, bu, həm də uşaqların gözələrinin işığını canlandırır, diqqəti ayıq saxlayır. Lövhenin üst hissəsində riyaziyyatdan mövzunun adı pozulmamışdı - ilk dəfə gözümə dəydi: "deməli, onbirincilər ağır və gərgin dərstdən çıxmışlar" - üreyimdə pıçıldadı.

Yeniyetmələr Musa Yaqubdan sevgi sətirləri gözləyirdi.

**Son mənzilin son payızı, son qatar,
Sim qırıldı, mizrab düşdü, susdu tar.
Mən də deyim könlüm niyə sızıldar,
Qərribə durnam qanad çalır görəsən?..
Mənim sevgim harda qalır görəsən?..**

**Ot içində gül yarpağı ağappaq,
Solub gedib al dodağı ağappaq.
Təzə tutub kül ocağı ağappaq,
Ocaq sönmür, qaş qaralır görəsən?..
Mənim sevgim harda qalır görəsən?..**

Musa Yaqubun doğulduğu İsmayilli rayonunu, onun kəndi Buynuzu görmüşdüm. Qərara aldım məktub yazım görüş üçün. Təklifimi Midhət müəllimə deyəndə sevindi, hazırlığa başlamamı bildirdi və əlavə elədi ki, təhsil şöbəsinin müdiri Həmid müəllimə çatdırım, şairin pərəstişkarıdır.

Şagirdlərə hələlik bir söz çatdırmadım, şairin cavabını alım. Axı şairlər realist olmur, Bakıda görüşlərə gedər, səyahətə çıxar, bədə arxasında olar. Məktubda direktorun əməl nömrəsini yazmışdım.

Telefona laborant çağırırdı, düzü, xoflandım:

- Çasıb geoloq qadın olar? - Ağır-ağır müəllimlər otağından çıxıb kabinetdə dəstəyi götürdüm. Üreyim sakitləşdi: - Salam müəllim. - Qaltanlı və fərdi şair səsi. Böyük şairin mərifəti. Axı, hər tanınmış şairdə adi müraciət mədəniyyəti olmur. - Sevindim, qürur duydu, balalarımız, geoloqlarımız şeiri bu dərəcədə sevir, həm də Musa Yaqubu. - Ovqatla güldü. - Alı müəllim, ayın ikinci

Povestdən bir parça

şənbəsi necədir? - Soruşdu. - Vaxtınız necədir? Saat on bir necədir?.. Yaxşı, saati dəyişdirərik. Vədələşdik.

Doqquz, on və onbirinci siniflərə xəbərdarlıq elədim, bir yumşaq əl də çaldılar.

Midhət müəllim nə etdi? Yazmaya bilməzdim! Əbədləşdirmək borcundan qaça bilməzdim.

Midhət müəllim müdirə təklifi çatdıranda sevinib. Vaxtını deyəndə birmənalı sözü: - Alı müəllim özü gedər şairin görüşünə, sürücüm öz "Villis"ində gələcək. Oralar da meşəlikdir, dağətəyidir.

Tahirənin məlumatı vardı. Özümü gətirdiyim "Nanə yarpağı" şeirlər kitabını ona verdim. Həvanisə xala qızı ilə dərs barədə söhbət edəndə, sualını cavablandıranda çalışır kənardan da olsa baxsın, dinləsin. Onun ana baxışlarından bu hissi oxuyuram.

- Bu şeirlərdən hansını seçsən əzbərləyəsən, bircəciyini. Amma oxu, maraqlı şairdir.

Hiss elədim, səsimdə sərbəst şeir eşitmək istəyir, anası üzümə tərəddüdlə baxdı, deyəsən o da bu niyyətdə idi. Axı vaxtilə sevib, o da yeniyetmə olub, həyata övlad gətirib.

Fəhmim aldatmamışdı məni.

- Müəllim. - Susdu. - Unutdum, samovar çayı süzmüşəm. Eh, yaş! Yaş! - Qalxıb iki stəkan çay gətirdi, Tahirə üçün yox, rəva görməmişdi şagird müəllimiylə üzbəüz çay içsin. - Sevgi şeirləri yazıb Musa Yaqub? - Güldü sözlərinə. - Şairlər sevgisiz bir sətir də qələmə alammaz.

- Həvanisə xala, hələ yaşa dolmamırsız, yaxşı yaşamırsız, rəhmətlik həyat yoldaşınız korluq çəkməyə qoymayıb. - Dəri-nə gedib onu keçmişə aparmaq günah olardı. Kiçik şeiri kitabdan oxudum:

**Gör kimi bilmişəm özümə yaxın,
Eh, mənim bu sevgim nə bitməz oldu.
Ümid üfüq kimi gözümə yaxın -
Nə qədər yol getdim, əlyetməz oldu.**

**Yox, daha könlümü açıb sabaha,
Dan üzü bu yolu tutmağım olmaz.
Nə ümid sabahım açılar daha,
Nə də o üfüqə çatmağım olmaz.**

Həvanisə xalanın çayı soyumuşdu, təəssüflə stəkanı o yan-bu yana çevirir, arabir qızına nəzər salırdı. Sezirdim, belə analar yeniyetmə qızlarına nəyi pıçıldayır: öyüdücü əlaqə müləhizələrini, sağlam fikri, özünü mühafizə hissini. Bu qadın yoxsulluğun gözəlliklə birləşməsinin, ailə səmimiyyətinin qüdsiyyətinin faciəsini dadmamışdı.

Tahirə kimi yeniyetmə - gənclər düşdüyü evi ismət işığı ilə tərəvətləndirir, sevdii

ərini qadınlıq sirriylə zənginləşdirir. Bəli, onların qəlbi taleyin hökmü ilə dəyişir.

Mən çayımı içmişdim. Tahirə otağında şeir oxuyurdu. Həvanisə xala həyətdə düşmüşdü, toyuq hinində dən səpirdi. Dirikdə, ağacların günəş tutan budaqlarında qar əriyirdi.

Şairlə görüş yaxınlaşmışdı, məktəbin klubunda - təmirdən yenidən çıxmışdı - hazırılıq yaxşıydı. Maraqlı o idi, Musa Yaqub telefon zəngindən sonra oğlundan üç kitabını göndərmişdi. Bu, kollektivin xoşuna gəldi: "Böyük şairlərdən gözəl şeirlər gözləmək olar" dediklərini eşidəndə, təklifimdən razı qaldığımı təsdiqlədim.

Şagirdlərlə məşqlər etmişdim. Hər birsinə sərbəstlik vermişdim, öz zövqlərlə əzbərləsinlər: - Unutmayın, şair təbiət vurğundur, məhəbbət şeirlərinin müəllifidir. Cavan müəllimə - cəbrdən dərs deyirdi, üçüncü ildə öz kəndlərində işləyirdi - şeir söyləyəcəyini acizənə rica eləmişdi: "Yerinə düşər, Çimnaz xanım, şeiri dəqiq elmlərin peşə adamları da oxuyur, sevir" - üreyimcə fikrimi bildirdim. O, "hər şairi yox" - cavabını dedi.

Sübh vaxtı, dan yeri ağarmışdı. Bacalardan çıxan tüstü üfüqə qıvrıla-qıvrıla meyillənir, ünvansız yer axtarırdı, alovdan çıxan bu cansız şey heç qəbirlərinə çatmayacaqdı. Günəş yol gəlirdi, şəfəqlərini meşə üzərində sınaqdan keçirəcəkdi: hərərəti çatacaqdımı meşələri ağ yapınçıdan çıxarsın, dərələrdə baş qaldırmaqda olan otları silkələsin...

Sürücü dostumun əhvalı yerində idi. Maşın signal verdi, dərhal həyətdə düşüb maşında oturdum. İsti görüşdən sonra ana yola çıxdıq. Kənd də, kəndlər də hərəkətdə idi: işinə gedənlər para-para yolda durub nəqliyyat gözləyirdi, qadınlar bazara tələsirdi, mal-qalar ağıldan çıxıb səhərin soyuğunu burunlarından nəfəslərilə qarşılayırdı. Qazlar, ördəklər "dillərində" səs çıxara-çıxara darvazadan canlarını qurtarırdılar; qəlyanaltıdan sonra hava altında qidalanmaq həvəsində idi. Vərdişkar adamların vahiməli söhbətləri başlamamışdı.

Hava dünənkindən daha mülayim idi, ayaq altında qar xışıldayır, səsi uzaqda qulağa çatırdı. Cavan - yeniyetmə qızlar pəncərələrindən risq edib baxmadıqları halda, Ay solğun işığına sığınb pəncərələrə boylanırdı: bu, çox çəkməyəcəkdi, günəşin gəlişinə qədər. Təbiətin sirridir, Dünyanın bütün planetləri bir-birinin ayağını basmır, insanlar isə bir-birini əzir, çörəyini düşünmür, şəxsi maraqları üçün xalqı tapdalayır.

Sürücü dostum maşını ehti-

yatla sürür, ona tanış olan baba-dədə yollarına baxırdı. Ağacların qışa dözümlüsü yarpaqların canını qorumuşdu, zəifləri budaqlarında ağarırdı. Əhsən, qaraağac, qoz ağacları, palıd ağacları əzəmətlərini satmamışdı soyuğa, borana, qasırğaya.

- Təəssüf, Musa Yaqubdan oxumamışam, qonşu rayondan ola! - Qarşıda çökəkdə qar ərimişdi, sulu gölməçələr əmələ gəlmişdi. Sürəti azaltmışdı. - Baxın, yaşıl, göyrəngli meşələrə, nəslə qurumuş ağaclar da az deyil. Dairəvi cizgiləri olan dağlar necə də yeknəsək görünür.

Yaşlı bir kişi yolun kənarına çıxmış atın cilovunu qaydaya salır, qarınaltısını dartıb bərkidirdi. Atın üstündə şabalıdı rəngli parlaq hörüklü qız qarşıdan gələn maşına, arabaya, piyadaya baxır və gülümseyirdi.

- Eşidərsən şeirlərini öz səsinə. Necə şairlərimiz var! Bakıda darıxdı, qalmadı, Buyruza gəldi.

- Bu, ona işarədir ki, təbiətdən ayrılmaq çətindir. Mən "sifarişsiz" və "xahişsiz" bir şeir parçasını bədahətən dedim. Birinci misradasa maşını yolun qırağına çəkdi. Susdum. Sürücü dostum qəhqəhə ilə:

- Şeiri fikri yola zillənəndə eşitmək günahdır, ləzzətini anlamaq olmaz. Hə, buyur.

**Yatır sıx meşələr, səssiz-səmirsiz,
Yatır qoca palıd qol-budağıyla.
Alçaq budaqlarda salxımları buz,
Yatır ağcaqayın son yarpağıyla.**

**Eşənək yerini itirdi quşlar,
Çaylar gurultusuz, çöl- bayır yatır.
Ayı zağasında aclıqdan bezər -
Yastı dabanını yalayır yatır.**

-Hə, dostum, necədir, şairdir, yoxsa? - Sınayıcı nəzərlə onu süzdüm, mənə sarı çevrildi.

- Qadan alım, Alı müəllim, dalısını da! Qış səhəri bizə düşərli olar bu şeirdən sonra.

**Girib dağ keçisi dalda yerlərə,
Maral nəfəsiylə əridir qarı.
Yatır cüyürüylə, yatır dağ-dərə,
Pozur bu sükutu qar topaları.**

**Bir az yüngülləşib qalxır budaqlar,
Onlar lal dayanır, sükut dəmidir.
Üstü boz örtüklü yalqız budaqlar -
Kirpiyi qovuşan gəlin kimidir.**

**Təbiət demir ki, ömür gödəlik,
Yatır şirin-şirin, bir baxın ona -
Onunçün arxayın uyuyur, bilir
Bir də qovuşacaq cavanlığına.**

- Hə, dostum necədir? Onun şirin sükuta daldığını duyurdum, həm də incə sənətə zövqlülüyünü.

- Hayıf tələsiklik. Eybi yoxdur, bizim meşələrə ova aparmaq qardaşına borc!

(ardı var)

